

Posudek oponenta rigorózní práce

Efektivita využití kompenzačních pomůcek pro zrakově postižené

Autor práce: Mgr. Soňa Skočovská

Oponent: PhDr. Pavlína Šumníková, PhD.

Práce je rozdělena do pěti nesourodých kapitol, ve kterých autorka vymezuje základní pojmy a dělí pomůcky pro zrakově postižené. Popsané kapitoly jsou diskutabilní z hlediska terminologie. Na dvou stranách, které označuje kapitolou 3, se věnuje podpoře osob se zrakovým postižením. Čtvrtá kapitola obsahuje vlastní výzkumné šetření, následuje diskuze a závěr.

Cíl autorka stanoví: „*Cílem práce je zjištění efektivity využití kompenzačních pomůcek pro zrakově postižené*“. Autorka chce tedy pravděpodobně zjistit, jak jsou kompenzační pomůcky pro zrakově postižené samotnými nevidomými využívány. Domnívám se, že cílem nemůže být „zjištění“. Dále je do diskuze, jak měřit efektivitu.

Následně na straně 9 uvádí: „*Výzkum je zacílen na získání údajů o různých druzích a typech rehabilitačních a kompenzačních pomůcek zastávajících v životě osob se zrakovým postižením důležitou roli a nezastupitelné místo.*“ Zde nerozumím, jak je možné díky výzkumu získávat údaje.

Autorka pokračuje: „*Dále na získání dat o nejvíce používané čili nejfrekventovanější pomůcky a upřednostňované pomůcky tedy s výsadní pozicí u zrakově handicapovaných osob, zvládnání obsluhy pomůcek a využití státních finančních příspěvků k jejich nákupu a také na získání informací o současné aplikaci Braillova písma u zrakově handicapovaných osob s možným ovlivněním jejich písemného projevu v kontextu razantního nástupu digitální technologie do sféry informací a komunikace v 90. letech dvacátého století*“. Jde o jedno souvětí, které postrádá logickou strukturu. Takovým způsobem by bylo možné komentovat celý text.

Cíl výzkumného šetření by měl jasně definovat záměr autora. V rigorózní práci bylo stanoveno celkem 6 cílů, které jsou spíše výzkumnými otázkami autorky (později je autorka využívá jako výzkumné otázky). Autorka by měla spíše specifikovat cíl intelektuální, tedy jakým způsobem výzkumné šetření přispěje k rozšíření odborného poznání, praktický, teda jak práce obohatí tuto oblast a popřípadě personální, tedy jak obohatí výzkumníka samotného. Deklarované cíle v práci jsou spíše výzkumnými otázkami (např. Cíl 2: Zjištění nejvíce používané čili nejfrekventovanější rehabilitační a kompenzační pomůcky u zrakově handicapovaných osob). Není zde zdůrazněno, k čemu cíl práce vede a jakým způsobem budou výsledky využity v dané vědní oblasti. Dále je uvedeno, že: „základem práce je empirický výzkum a jeho vyhodnocení“, ale toto není základem práce, základem práce je (mimo teoretické základny) výzkumné zjištění na základě provedeného šetření, analýzy dat a vyhodnocení dat, které přinese nové poznání/obohacení ve zkoumané oblasti. Výzkumné otázky se dále shodují s uvedenými cíli, což není z metodologického hlediska správný postup.

Vzhledem k využitému kvalitativnímu šetření není vhodné uvádět stratifikaci výzkumného vzorku za pomoci rovnoměrné selekce. V tomto případě se jedná spíše o záměrný výběr respondentů vzhledem k úzkému profilu výzkumného zkoumání. Autorka si předem stanovila kritéria, která musí respondent splňovat, ale což již není rovnoměrná selekce, protože základní soubor nesplňoval požadovaná kritéria. Toto řešení by bylo vhodné využít u kvantitativního přístupu. Dále uvádí, že 8 respondentů zastupuje rovnoměrně jednotlivé kategorie, což ale není záměrem kvalitativního výzkumného přístupu, který nelze generalizovat plošně.

Není nutné uvádět 0 % procent v případě, že nemáme respondenty ve věku 0-18 let. Dále je uváděna deskriptivní charakteristika procentuálního zastoupení respondentů, to však v počtu 24 respondentů není vhodné, protože se jedná o kvalitativní studii s malým vzorkem.

V rigorózní práci by bylo vhodné doplnit též samostatnou kapitolu věnující se etickým aspektům výzkumu. V odborném textu není zvykem zmiňovat se o aplikace grafů a tabulek, viz: „V předkládané práci bylo aplikováno mnoho prostředků k zobrazení údajů, jako jsou tabulky, grafy a textová vyjádření, která patřila k nejčastější formě prezentace získaných dat.“ Dále absentuje interpretace využitého designu případové studie. V textu je uvedeno: „Prezentace 24 případových studií z osloveného základního souboru 90 zrakově handicapovaných uživatelů byla uskutečněna náhodným výběrem.“ Toto neodpovídá předchozímu textu, kdy autorka popisuje, že: „Kritériem zařazení do výzkumného souboru byly kategorie zrakového postižení a rozdílná doba vzniku zrakové vady.“

Autorka nepracuje s analytickými metodami, které je nutné uplatňovat v případové studii, není zde popsáno otevřené kódování ani následné kódování dle běžných postupů týkajících uplatnění designu případové studie. Interpretace dat není kategorizována, ale odpovídá jak navrženým cílům, tak totožným výzkumným otázkám. V kvalitativním přístupu a designu případové studie nelze kategorizovat na základě předem stanovených výzkumných otázek, kategorizace by měla vycházet ze skládání fragmentů datových úseků z polostrukturovaných rozhovorů.

Intepretace není intepretací autora, neboť obsahuje citace respondentů dlouhé až 8 stran bez interpretačních zásahů autora. Jedná se tedy o poskládání celých sekvencí rozhovorů respondentů bez dalšího komentáře, což nelze považovat za intepretaci analyzovaných dat. Určitá nesourodost je též v intepretaci grafů, viz: „Z grafu bylo analyzováno, že pomůcky pro samostatnou komunikaci zastoupené mobilními telefony pro slabozraké s rozměrnějšími tlačítky pro snazší obsluhu a přístroji v kombinaci softwarových lup a screen-readerů, to je softwarů umožňujících zvětšení a převedení textů do hlasové podoby jsou používány v kategoriích těžké slabozrakosti a těžce slabého zraku.“ Vzhledem k tomu, že se jedná o případovou studii, nelze analyzovat graf jako takový, ale propojit zjištění spolu s odpověďmi respondentů. Nejedná se o „tvrdá data“, protože 24 respondentů nelze považovat za reprezentativní vzorek pro generalizaci dat.

V práci absentují odpovědi na výzkumné otázky, což je právě z důvodu vynechání kategorizace dat (cíle a totožné výzkumné otázky jsou zároveň kategoriemi). Diskuze neobsahuje aktuální výzkumná šetření ani aktuální teoretickou základnu, chybí mezinárodní teoretické i empirické studie. Doporučení pro praxi by neměla být uveden za „závěrem“ práce, ale za výsledky výzkumného šetření. Není zde upřesněna obsahová analýza dat, která je zmiňována. Z metodologického hlediska práce nesplňuje nároky rigorózní práce.

Literatura je citována v roce 2017, práce je tedy obhajována s pětiletým zpožděním.

Autorka mé jméno zmiňuje v poděkování. Je pravdou, že mne několikrát navštívila a společně jsme se snažily upravit mnohasetstránkovou práci. Autorka vedla rozhovory s nevidomými, kteří ji popisovali, jaké pomůcky a jakým způsobem je využívají. Je nutné ocenit přepsání jejich výpovědí. Bohužel s odevzdanou variantou, která postrádá jasná teoretická východiska i kvalitně zpracované výzkumné šetření, nemohu souhlasit.

